

Lunteren, 9 januari '46

Boschrand 3.

Prof. Dr. B. Faddegon

Geachte Mevr. Wijnkoop,

Als U minder haast had gehad, zou ik Uw brief van 25 Nov., eerst in Maart of April beantwoord hebben. Dan waren er misschien, in een voor mij rustiger tijd, nog wat oude papieren tevoorschijn gekomen. Ik weet namelijk de meeste feiten niet te dateren.

Ik meen te kunnen uitrekenen, dat ik in den cursus 1895-1896 eenige colleges volgde in Nederlandsch en geschiedenis, en dat ik in 1896-97 was ingeschreven als student Nederlandsche Taal en Letteren. In ieder geval (hetzij in 95 of in 94?), in den eersten cursus, waarin ik op de Universiteit kwam, knoopte ik vriendschap aan met Uw man, met J.M. van der Hoogt (een paar jaar geleden gestorven), met Potharst, die kort na den afloop van zijn studie ongeneeslijk krankzinnig werd. Van der Hoogt is de kosters zoon, waarvan U spreekt, hij heeft eenige jaren zijn studeerkamer gehad in de Koepelkerk tusschen Tesselschadestraat en Vondelstraat en zooals U schrijft, op de zolderverdieping. Dave werd in 1895 student

Met Uw man en Van der Hoogt repeteerde ik geschiedenis en andere examenvakken. Mijn candidaats Nederlandsch deed ik twee jaar na aankomst aan de Universiteit, vermoedelijk dus in 1897. Mijn liefhebberij ging voornamelijk uit naar Taalvergelijking, Ook Uw man had ik van de nieuwste inzichten, die in dien tijd bereikt waren, op de hoogte gesteld. En hij maakte bij prof. Uhlenbeck een goeden indruk. Geschiedenis was zijn lievelingsvak. Toen ik dus geslaagd was, rekenden wij er dus op, dat ook hij zou slagen. Dat is niet gebeurd. Eerst in '99

Kort na deze candidaats-examens hebben wij beiden, gesteund door Van der Hoogt en Potharst een studie-vereniging gevormd van Neerlandici. Ook ouderejaars-studenten, waaronder de kandidaten Jan Kalf en Orbaan, vielen ons bij. Uw man en ik waren toen heel revolutionair gestemd. Ikzelf was heel ontevreden met het hooger onderwijs, dat ik ontving. Uw man interesseerde zich in die dagen vooral voor literatuur. Groote bewondering gevoelde hij voor Van Deyssel en Van Eeden; deze laatste liefde is, toen hij Van Eeden eenige malen als spreker had gehoord, heel wat bekoeld. Hij had zijn liefde voor de Nieuwe Gids (zo vertelde hij mij) voelen opkomen, tijdens de lectuur uren in Artis, toen hij van zijn gymnasium gespijbeeld had. Ook toen hij voor zijn candidaats afgewezen was, bleven wij elkaar ontmoeten.

Voor de ontwikkeling van Uw man was van groote betekenis de studenten-vereniging, waarvan ik zoo even sprak; zij heette aanvankelijk Jacob van Maerlant. Enkele jaren na de oprichting smolt ze samen met de studie-vereniging van de classici. Het geheel heette toen Literaire Faculteits-vereniging. Toen Uw man een stuk wilde bewerken om in een der vergaderingen voor te lezen, raadde ik als onderwerp aan: "het Moederrecht", dat ik kort tevoren aangeduid had gevonden in E. Bernheim, Lehrbuch der Historischen Methode, Leipzig 1894. Het onderwerp betrof een theorie, uitgewerkt door Bebel en Kautsky, over de ontwikkeling van huwelijk en maatschappij. Naar ik mij meen te herinneren, komt het ongeveer hier op neer: men tracht de maatschappij-vormen, die de ethnologen (zendelingen enz.) hadden beschreven, te rangschikken vooral met behulp van taalgegevens. De taal namelijk is vaak iets bij de feiten ten achter, de periode B slaat met zijn uitdrukkingen op periode A; periode C met zijn uitdrukkingen op de periode B, enz. Moederrecht of matriarchaat betekent den maatschappij-vorm, waarin de vrouw regeert; de man is daar jager of visscher, zijn inkomsten zijn onzeker. De vrouw verzorgt een kleinen moestuin; haar inkomsten, ofschoon bescheiden, zijn vast. In dien tijd trouwde de man bij de familie van de vrouw in; de naamgeving in de familie gebeurt in de vrouwelijke lijn. Een verandering in dit alles zou gekomen zijn door de temming van de huisdieren, inzonderheid het rund. Als gevolg

daarvan komt er een grootere landbouw op met bemesting en beploeging van den grond; staatsvorm en huwelijk concentreeren zich rondom den man. (Hoe het gaat met nomadenvolken, wier voornaamste bezit het paard is, herinner ik mij niet meer). Het onderwerp is niet zoo academisch als oppervlakkig lijkt. Door bezit van runderen en land komt er een erfopvolging volgens "moraal". De moraal wordt uitgedrukt ten bate der bezitters. Het recht van de sterkste maakt plaats voor het recht van den bezitter.

Op Uw man heeft de studie van dit onderwerp blijkbaar een zeer diepen indruk gemaakt. Hij heeft wel eens gezegd, dat ik een socialist van hem gemaakt heb, wat nogal paradoxaal klinkt, daar ik zelf een weifelende taalgeleerde en filoloog ben geworden.

Hetgeen U schrijft over nachtwandelingen en gesprekken ten huize van zijn vader, N.Prinsengracht hoek Amstel, is juist. Wat U over Te Winkel schrijft kan ik niet controleren. Wel had hij zelf altijd een grief tegen dezen hoogleeraar, dien ik zelf natuurlijk van een geheel anderen kant zag. Later heeft Uw man nog eens geprobeerd zijn studie bij prof. Kernkamp te hervatten; deze zou een doctoraalexamen in de zwaarte der eischen zoo samenstellen, dat het bij den studie-aanleg van Uw man geheel paste. Maar diens hoofd stond niet meer tot zulk een examen studie.

Over de politieke werkzaamheid van Uw man herinner ik mij niet veel; politiek trok mij niet aan; wel had ik zelf armoede meegemaakt en ik was uiterst links gericht, maar in een historisch materialisme geloofde ik niet. In ieder geval kan ik u in dit opzicht geen inlichtingen geven. Wel weet ik, dat Uw man met zijn actie veel aanstoot gaf en herhaaldelijk "uitgestooten" werd.

Met vriendelijke groeten, Uw dw

B.Faddegon